

P. M.

ang. förhållandena på Ormsö, Estland, enl. inkomna uppgifter

Den 25 augusti 1945 kl 15.15 erhöilo kommitténs tjänstemän genom telefonmeddelande från estlandssvensken Anders Nee som arbetar i Värtahamnen, att ett ångfartyg, tillhörande Sovjetunionen, inkommit till Värtahamnen från Reval för att frakta till Estland beslagtagna båtar. Nee igenkände estlandssvensken Anders Vabamägi-Friberg ombord, vilken är från Ormsö, Norrby och sommaren 1941 tvångsmobiliserats till Ryssland. Genom Anders Nees förmedling erhöilo kommitténs tjänstemän telefonsamtal med nämnda Anders Vabamägi-Friberg och man träffades personligen på kvällen. Under ett längre samtal med honom framkom följande som för den estlandssvenska verksamheten i Sverige kunde vara av betydelse att notera.

Utav ormsösvenskarna (ca 125 personer) vilka sommaren 1941 tvångsmobiliserats- deporterats till Sovjetunionen hava hittills följande personer återvänt:

- 1) Anders Vabamägi-Friberg (har alla anhöriga i Sverige utom hustrun-riksest, med sonen)

Personen med familjen arbetar numera å föräldrarnas gård på Ormsö och befiske driver (såsom binäring. Tillfälligt är han nu utkommenderat att hemtransportera baltiska flyktingsbåtar.

- 2) Johan Engström (f. 1907) från Rumpo, Anders (har hustrun, föräldrarna och alla syskon i Sverige)
Personen sköter för närvarande föräldrarnas gård på Ormsö.

- 3) Johan Salin (f. 1908) från Rumpo, Nygårds (har hustrun, barnen modern samt syskon i Sverige)

Personen är icke hemma på Ormsö utan är anställd
någonstans i Estland

- ✓ 4) Anders Sträng (f. 1922) från Bussby, Anders (har modern i Sverige)
Är anställd såsom jordbruksarbetare hos Johan Engström.
- ✓ 5) Hans Thomsson (f. 1909) från Förby, Nyttomas (har föräldrarna och
syskon i Sverige) Personen är hemma på gården.
- ✓ 6) Johan Andersson, (f. 1908) från Saxby, Anders (har hustrun, barn
modern och syskon i Sverige). Arbetar hemma på gården.
- ✓ 7) Oskar Berggren (f. 1916) från Norrby, Mangs (har modern och alla
syskon i Sverige) *Arbetar hemma på gården*
- ✓ 8) Hans Pihlman, från Diby, Anders (har alla anhöriga i Sverige)
Arbetar hemma på gården.

Av dessa estlandssvenskar (ca 60 personer) vilka ~~XXXX~~ man i fjol
icke lyckats överföra till Sverige äro samtliga kvar på ön och sköta
jordbruksarbetet på sina gårdar samt bedriva fiske. Utav dessa hava
under tiden avlidit:

- 1) Anders Olin från Rumpo, Olars (har alla anhöriga i Sverige)
- 2) Hans Moll från Sviby Lundas (hustrun och 3 barn kvar i Estland
5 barn och alla släktingar i Sverige)
- 3) Agneta Nyblom från Diby Olars (alla anhöriga i Sverige)

Följande personer vilka genom den s.k. "Isak Rosenblads affär"
häktades av tyskarna äro alla kvar på ön, sköta sina gårdar och
bedriva fiske:

- 1) Hans Lilja från Diby, Simas (
- 2) Anders Rosenblad från Diby, Nybondas
- 3) Lars Fagerros från Diby, Krabbes

(Personerna hava familjerna och alla anhöriga i Sverige)

Johan Berggren från Norrby, Hinders (hustrun och alla anhöriga i
Sverige)

vilken i fjol på Östersjön ^{vid flyktförsök} ~~hå~~ktades av tyskarna, är hemma och arbetar på gården.

I stort sätt fortsätter livet som vanligt på ön. Några ~~h~~^{//}äktningar då och då påminner om att den ryska hemliga polisen fortsätter sin verksamhet från 1940/41. Av estlandssvenskarna på ön har ingen häktats. Men utav riksesterna har en del försvunnit. Stora delen av de riksester vilka övertogo gårdarna av ormsöborna vid deras överföring till Sverige äro kvar och sköta jordbruksarbetet. En del personer av rysk nationalitet vilka evakuerats till Ormsö under den tyska ockupationstiden äro hemtransporterade till sin resp. hemorter.

Johan Häggblom med familj som återvände från Sverige i maj har övertagit en gård i Magnushof vilken tillhör den till Sovjetunionen i juni 1941 deporterade esten Karl Väeden. Nämda gård är en av de bästa på ön och i sinom tid planeras från kärnan av godset Magnushof.

Den i Sviiby boende Johannes Jäämess (till börden est) vilken under den första ryska ockupationen var milis (polistjänsteman) på ön, har blivit ordförande för den ryska kommunalförvaltningen. ~~PÄXÖXX~~

Estlandssvensken Lars Lilja (alla anhöriga utom hustrun i Sverige) från Borrby Leras, har blivit milis. (innehade samma befattning även under den första ryska ockupationen en kort tid på Ormsö och senare i Hapsal)

På grund av att man saknar tillräckligt arbetskraft ligga en del av gårdarna öde på ön. Med maten klarar man sig på ön och i övrigt på landet. Men i städerna däremot är det svårare. Visst finns det matvaror och även något annat att köpa, men allting är så omöjligt dyrt, så att det är svårt att skaffa sig något från affärer.

Lyckligtvis har man nu möjlighet att bedriva fiske och det är ett kraftigt tillskott för eget behov och för att erhålla pengar.

Antalet militärer uppgår på ön till ett tiotal. (vid första ockupationen ca 500-1000)